

Edward Grott

"Globalny, niskobudżetowy monitoring jakości wód", William B. Stapp, Mark K. Mitchell, Dexter 1995 : [recenzja]

Studia Ecologiae et Bioethicae 4, 564-567

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

postanowiłem sprawdzić, jak kampania wrześniowa na tym odcinku jest opisana w książkach historycznych i doszedłem do wniosku, że autor artykułu słusznie ocenił co było najważniejszą przyczyną niepowodzeń Polaków. Niestety większość publikacji historycznych zawiera błędną, idealizującą nasz sztab dowodzących informację o wyjątkowo niesprzyjającej pogodzie jako głównej przyczynie klęski, błędu ludzkiego nie bierze się nawet pod uwagę.

Ostatnia, szósta część publikacji w całości poświęcona jest etnografii. Donata Godlewska, Jolanta Czajkowska i Krystyna Cukrowska barwnie opisują nadnarwiańską poezję, legendy oraz zwyczaje ludu. Mnie najbardziej zainteresowała legenda o Wzgórzu Świętego Wawrzyńca. W tradycji ludowej przekazywanych jest z pokolenia na pokolenie kilka wersji legendy o tym tajemniczym miejscu. Najczęściej mówią one o zapadnięciu się stojącego na skarpie kościoła lub zamku, który zniknął pod ziemią na skutek czarów złej królowej. W XIX wiecznych zapiskach rzeczywiście znajdują się wzmianki o istniejącym tam w X wieku kościele parafialnym, niestety badania prowadzone w tym miejscu potwierdziły istnienie kościołów, ale w okresie dużo późniejszym niż X wiek. Najpiękniejsze w legendach jest to, że nawet badania empiryczne nie mogą zagrozić ich istnieniu i dalszemu przekazywaniu treści nowym pokoleniom. Magia miejsca nadal pozostaje.

Gorąco polecam książkę „Narew w Dziejach i Współczesności Mazowsza i Podlasia”. Pozycja ta jest doskonałym źródłem wiedzy zarówno dla laików jak też osób zajmujących się problematyką dorzecza Narwi od lat. Mnogość rycin, zdjęć i mapek dodatkowo uatrakcyjniła tę pozycję. Wielkim atutem książki jest prostota języka, jaką została napisana, dzięki czemu może stanowić doskonały materiał dla nauczycieli prowadzących zajęcia humanistyczne.

Edward Grott

Wiliam B.Stapp,Ph.D, Mark K. Mitchell, M.S., ***Globalny, Niskobudżetowy Monitoring Jakości Wód – Podręcznik Terenowy***, Thomson – Shore Inc., Michigan 1995, s. 174.

Globalizacja – dobrodziejstwo czy zagrożenie? Zwolenników obu opcji jest równie wielu na świecie. Publikacji zachwalających jak też negujących pozytywne aspekty globalizacji powstały tysiące, a pytanie to pozostaje nadal otwarte. Jednego można być pewnym: globalizacja jest stale postępującym zjawiskiem, którego rozwój wpływa na coraz to nowe dziedziny życia człowieka i jego otoczenia.

Postęp techniczny sprawił, że żyjemy dziś w zupełnie różnej rzeczywistości od tej choćby tylko sprzed 20 lat. Nieustanny rozwój sprawił, iż wiele autorytetów naukowych w swoich pracach naukowych używa sformułowania, że „Świat się skurczył”. Jest ono jak najbardziej trafione, w dobie bardzo szybkich łącz telekomunikacyjnych, komputerów o niewyobrażalnej mocy obliczeniowej, podróży przez Atlantyk w czasie poniżej 8 godzin, wycieczek w przestrzeń kosmiczną, wszystko, co dzieje się na Ziemi w pośredni lub bezpośredni dotyczy każdego mieszkańca naszej planety. Większość mieszkańców cywilizowanych obszarów Ziemi ma świadomość zagrożenia środowiska naturalnego i zmian wywołanych intensywnym rozwojem gospodarczym. W wielu krajach od wielu lat prowadzony jest program edukacji ekologicznej mającej na celu uświadomienie uczniom zagrożeń dla środowiska naturalnego oraz ich roli dla uniknięcia lub złagodzenia skutków owych zagrożeń.

Książka „Globalny, Niskobudżetowy Monitoring Jakości Wód – Podręcznik Terenowy” powstała w związku z edukacyjną działalnością organizacji tzw. III sektora – non-profit o nazwie: „Green”. Instytucja ta powstała dzięki zaangażowaniu profesorów i absolwentów Uniwersytetu w Michigan a jej zadaniem jest badanie wpływu systemów rzecznych na środowisko naturalne, procesy chemiczne i biologiczne, jak też na wszelkie aspekty życia ludzkiego, poczynając od kultury agrarnej i łowieckiej poprzez przemysł, skończywszy na wszelkich aspektach socjologiczno-kulturowych życia ludzkiego. Z założenia wszelkie prace Green osiągają trzy powiązane ze sobą cele. Pierwszym celem jest dokładne zaznajomienie studentów z wieloma problemami środowiskowymi i charakterystyką ich lokalnych zlewisk wodnych, co daje im praktyczne doświadczenie w chemicznych, biologicznych i socjologicznych badaniach. Drugim celem jest pokazanie możliwości przeniesienia nauki teoretycznej ze szkoły do świata ich otaczającego. Trzecim celem jest promowanie międzykulturowego porozumiewania się i wzajemnego zrozumienia lokalnych kwestii, ich globalnego wpływu oraz uwzględnienia różnic międzykulturowych przy wybieraniu właściwej strategii rozwiązywania problemów.

„Globalny, Niskobudżetowy Monitoring Jakości Wód – Podręcznik Terenowy” jest odpowiedzią Green na wzrastające zapotrzebowanie na edukację ekologiczną, która podkreślałaby globalny aspekt lokalnych środowiskowych kwestii. Głównym celem tego podręcznika jest dostarczenie praktycznych opisów dróg monitorowania popartych instrukcjami wyposażeniowo-praktycznymi. Nacisk kładziony jest na jakościowy zbiór danych dotyczących jakości wód, a co ma skutkować lepszym rozumieniem przez czytelnika zlewiska wodnego i podejmowaniem próby rozwiązywania problemów związanych z zanieczyszczeniem wody. Dodatkowo podręcznik dostarcza wielu cennych informacji z zakresu biologii, fizyki, chemii o zjawiskach zachodzących w rzekach oraz ich zlewiskach. Wiele miejsca jest też poświęcone czynnikowi ludzkiemu, wpływu gospodarki

ludzkiej na dorzecza jak też wpływowi rzeki i jej zlewiska na życie ludzi z danego terenu.

Nasuwa się pytanie „dlaczego rzeki”? Rzeki zostały wybrane jako główny przedmiot zainteresowania Green oraz w/w podręcznika dlatego, że są niezawodnym, informacyjnym indeksem środowiskowej jakości ich zlewisk wodnych. Rzeki są unikalną formą wzajemnych zależności chemii i biologii, oraz relacji między naukami fizycznymi oraz socjalnymi i humanistycznymi. Wiązą wspólnym ogniskiem środowisko naturalne i ludzkie od gór do morza, od obszarów rolnych do mocno zurbanizowanych. Faktem jest, że 85% światowej populacji ludzkiej żyje nad rzeką bądź w jej pobliżu. Warto pamiętać, że rzeki również dostarczają historycznej perspektywy na kulturę i społeczeństwo, która stwarza idealną bazę dla nauki kulturowych różnorodności i zachęca do niezbędnego międzykulturowego dialogu. Poprzez badanie sieci lokalnych rzek, studenci dzielą się informacjami, technikami i uczą się różnymi drogami rozwiązywania problemów. Bardzo istotny wpływ ma również, świadomość, że ich badania (dochodzenia) są cenione przez ich rówieśników na całym świecie. Studenci są zmotywowani do dalszych dociekań na temat zlewisk wodnych i do pracy nad rozwiązaniem kilku odkrytych przez siebie problemów dotyczących jakości wód. Program zaprezentowany w podręczniku jest przykładem możliwości globalnego wiązania ze sobą osób indywidualnych i zachęcania ich do rozwijania sensu odpowiedzialności za ich społeczeństwa oraz w szerszej perspektywie za całą planetę.

Pierwszy rozdział podręcznika poświęcony jest wyjaśnieniu czytelnikowi celów owej publikacji oraz wyjaśnieniu znaczenia niskobudżetowego monitoringu. Kolejne dwa rozdziały mówią o historii i istocie funkcjonowania organizacji Green; jej międzynarodowy wymiar, omawia zakres i kolejność dróg dostępu do zlewiska wodnego dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Bardzo istotną kwestią poruszoną w tej części książki jest omówienie wzajemnych zależności pomiędzy jakością wód a ludźmi zamieszkującymi teren zlewiska oraz szeroko pojętą urbanizacją i gospodarką wodną. Rozdział czwarty pokazuje czytelnikowi ogólny obraz rzek świata oraz jak ich zlewiska wodne są kształtowane przez czynniki naturalne jak klimat, podłoże geologiczne, fauna i flora. Niezwykle ciekawa kwestia omówioną w tym rozdziale jest nieregularna dystrybucja słodkiej wody na świecie i związane z tym konsekwencje. Kolejny rozdział jest dokładną analizą poszczególnych projektów ilustrujących techniki bezpiecznego testowania i pomiarów rzek jak też interpretowania zebranych danych. Rozdział szósty mówi o jednej z metod badania czystości wód poprzez ocenę zamieszkujących ją bezkręgowców dennych. Zwierzęta te są bardzo dobrym wskaźnikiem dla biomonitoringu wody. Ostatnie dwa rozdziały poświęcone są zagadnieniom z metodologii badań oraz analizy otrzymanych wyników. Dzięki ich lekturze czytelnik dowiaduje się jak właściwie zinterpretować zaobserwowane w terenie zjawiska.

Gorąco polecam „Globalny, Niskobudżetowy Monitoring Jakości Wód – Podręcznik Terenowy” jako lekturę zarówno dla studentów jak też nauczycieli zajmujących się edukacją ekologiczną. Ciekawa forma publikacji sprawia, że jest ona cennym źródłem informacji specjalistycznych dla osób, którym nie są obojętne problemy związane z zagrożeniem naturalnego środowiska poprzez niekontrolowaną urbanizację zarówno w najbliższym sąsiedztwie jak też w perspektywie ogólnoswiatowej. Praca może służyć również jako pomoc dydaktyczna do uatrakcyjnienia lekcji o ekologii na różnym poziomie nauczania. Dodatkowym atutem przemawiającym za atrakcyjnością tej pozycji jest, to, iż zostały w niej zaprezentowane techniki badawcze nie wymagające wielkich nakładów finansowych, co w realiach polskiego szkolnictwa jest niezwykle ważne.

Uważam, iż jest to na tyle wartościowa publikacja, że powinna być ona rozpowszechniona wśród kadr dydaktycznych zajmujących się problematyką związaną ze zrozumieniem procesów przyrodniczych i ich wpływie na życie człowieka oraz promowaniem ochrony przyrody. Szereg zgromadzonych w niej wskazówek można wykorzystać w polskich realiach a tym samym wpłynąć na świadomość młodych Polaków o wielkim wpływie każdego z nich na środowisko naturalne zamieszkiwanego przez niego zlewiska wodnego.

Edward Grott

Hannu Hautala, *Lasse Lehtinen, Lassi Rautiainen*, (*Mój Las – Pełnia Życia*), Edita, Helsinki, s. 201.

Na rynku wydawniczym każdego roku przybywa publikacji ekologicznych a pośród nich szczególnie miejsce zajmują prace poświęcone edukacji ekologicznej. Bardzo interesującą pozycją i na swój sposób oryginalną jest „Mój las – Pełnia Życia” autorstwa Hannu Hautala, Lasse Lehtinen i Lassi Rautiainen.

Forma literacka, jaką przyjęli autorzy daleka jest od typowych książek o ekologii. Jest to zbiór własnych doświadczeń z gruntu ochrony środowiska zgromadzonych podczas spotkań z różnymi ludźmi w większym lub mniejszym stopniu związanymi z gospodarką leśną.

Publikacja poświęcona jest fińskiej, zupełnie odmiennej od pozostałych krajów europejskich strategii gospodarowania zasobami leśnymi. Omówione są w niej zarówno metody eksploatacji dóbr leśnych jak też samo podejście Finów do wielkiego bogactwa jakie posiadają na terenie swojego kraju.

Finlandia jest jednym z tych krajów Europy w których dość surowy klimat przez większą część roku sprawia, iż mieszkańcy tego państwa w bardzo dużym stopniu są uzależnieni od tego co oferuje im przyroda. Przemysł drzewny jest